

Fråga om lämpligheten av att en rektor har tillåtit polismäns samtal med en elev i skolans lokaler med anledning av en händelse som föranlett en polisanmälan mot eleven, m.m.

Bakgrund

Torsdagen den 27 januari 2005 polisanmäldes AA, en fjortonårig elev i årskurs 8 vid Hedekas skola i Munkedals kommun, för att samma dag ha misshandlat en klasskamrat. Måndagen den 31 januari 2005 hölls, med anledning av det inträffade, ett möte i skolan. I mötet deltog målsäganden, hennes mor, två polismän, rektorn och en lärare. Efter mötet hade rektorn, tillsammans med polismännen, ett möte med skolklassen. Därefter ombads de elever som kände till något om händelsen att följa med till rektorsexpeditionen för samtal om det inträffade. Vid detta samtal deltog AA och två andra elever, polismännen, rektorn och läraren. Därefter hölls samtal med ytterligare två elever. Senare under måndagen kontaktade rektorn föräldrarna till de närmast berörda eleverna och kallade dem till en särskild föräldrträff påföljande dag.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde BB klagomål mot Polismyndigheten i Västra Götaland och Hedekas skola i Munkedals kommun med anledning av polisens och skolledningens agerande efter polisanmälningen mot hans underårige son, AA. Han anförde bl.a. följande. AA förhördes av uniformerad polis i skolans lokaler och även skolpersonal deltog. Varken han eller AA:s mor informerades om förhöret.

Klagomålen mot polismyndigheten har prövats av chefsjustitieombudsmannen Mats Melin i JO:s ärende med dnr 3493-2005 (se s. 149).

Utredning

Anmälan mot Hedekas skola remitterades till dåvarande Ungdoms- och kulturnämnden i Munkedals kommun (numera Barn- och utbildningsnämnden i Munkedals kommun) för utredning och yttrande. Nämnden överlämnade som sitt remissvar ett yttrande undertecknat av förvaltningschefen CC. I yttrandet, till vilket hade fogats ett flertal bilagor, anfördes bl.a. följande.

Ansvarig rektor har redogjort för händelseförloppet och fört noggranna anteckningar över vad som hänt. Efter att ha inhämtat information i ärendet, anser jag att en polisanmälan var helt befogad, dessutom hade detta redan skett genom förälders försorg. De samtal som polisen därefter genomför kan, enligt min bedömning, inte heller karaktäriseras som regelrätta förhör, vilket även framkommer av polisens egen promemoria. Jag kan därför konstatera att rektor följt de anvisningar som gäller enligt skollag och läroplan. Dessutom har skolan i förebyggande syfte informerat föräldrar och elever om de ordnings- och trivselregler som finns för den aktuella skolan.

I de till remissvaret fogade arbetsanteckningarna, förda av dåvarande rektor DD, anfördes bl.a. följande.

27/1

Blev uppringd av EE:s mamma att något har hänt på skolan och att hon skall/har gjort en polisanmälan. EE skall ha blivit knuffad, hotad och filmad. Jag får kontakt med undervisande lärare FF som gör en redogörelse. Dokumentation skall göras på blankett "kränkande behandling, hot och mobbning".

FF kom att avbryta skolverksamheten och talade direkt med klassen. Information till rektor, finns fler inblandade? Vem har gjort vad? Följande är direkt inblandade: /- - -/. Händelsen skall ha spelats upp för klasskamrater! Därmed kan fler vara med runt om.

Jag tar kontakt med EE:s mamma som berättar att hon har polisanmält, vilket jag stöder. Det framkommer även att FF är av denna uppfattning. Vi måste dock ha mer information om vad som har hänt.

Information till klassföreståndare, vilka hade enskilda familjeangelägenheter av stor vikt.

Gör upplägg om att möten skall hållas först i klassen.

Beslut om möte måndag 31/1 kl. 09.30 på skolan.

Ta även upp händelsen på föräldrträff tisdag den 1/2.

/- - -/

28/1

I Strömstad på handledning samt senare till Uddevalla för att förbereda i annat ärende. Samtal till EE:s mamma och från henne. Hon verkar pressad på att ta tillbaka anmälan. Mitt besked till henne var att skolan skulle kunna göra samma anmälan. Det viktiga var att vi fick reda på vad som hände samt att det blev stopp på kränkningen. Hon talade om att hon talade om för polisen att vi skulle ha möte på måndag morgon och att de då ville komma till skolan. Jag fick deras telefonnummer (GG och HH /- - -/). Ringde till dem på väg från Strömstad men fick besked att de hade avslutat sin tjänstgöring för veckan och är åter på måndag.

/- - -/

31/1

Träff på skolan mellan EE, hennes mamma, JJ och GG från polisen (HH som skulle ha varit med när anmälan togs upp jobbade inte), FF (undervisande lärare) och DD (rektor).

/- - -/ På väg till maten knuffades /EE/ in i häcken. Ev. hörde /- - -/ att de skulle banka in skallen på henne. På vägen ner från maten stod /- - -/ och väntade. Han puffade på medan /- - -/ och /- - -/ filmade. När de sedan kom ner visade de upp bilderna för dem som ville se på. EE blev mycket ledsen och gick. Uppgifterna här stämmer med vad som är sagt till FF, hemma osv. Påhejare ser ut att vara /- - -/ och /- - -/ dock utan att ha gjort direkta handlingar.

Gick in i klassen där rektor började tala om sin syn på kränkande behandling och hur man kan göra så mot klasskamrater. Att det är helt fel att kränka någon genom hot, knuffar och slag och att det är mycket lågt att filma och visa det sedan. De som gör det tänker sig inte för eftersom detta är en kränkning av individ. Vi kom sedan in på lag och rätt. Polisen tog sig tid att informera om vad misshandel och kränkning är för något.

Vi avslutade mötet i klassen genom att be de som visste något i ärendet att gå med oss. Inget utpekande skedde i klassen. Med följde */tre elever/*. Vi samtalade om det allvarliga i händelsen och hur de såg på det. Polisen var mycket bra i samtalet då de var raka med vad som är kränkning och misshandel. Eleverna tog upp att */två elever/* hade varit med utan att göra något direkt utan mer påhejande.

Vi bad */två elever/* att komma in där polisen talade om att vara med där det sker utan att bryta. Att heja på är allvarligt. Viktigt att kunna bryta när man ser att något händer.

Samtalen tror vi gav att de vet att de har gjort fel. Vi fann inga fler inblandade.

Kontakt kom sedan att tas med */tre elever/* föräldrar för att kalla till föräldraträff den 1/2 kl.15.00.

/---/

BB kommenterade remissvaret.

I ett beslut den 9 februari 2007 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) har rektorn ett särskilt ansvar för att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden bland elever och anställda (avsnitt 2.8). Rektorn har ett särskilt ansvar även för att kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för en elev i skolan.

I förevarande fall har en elev gjort gällande att hon, på skolans område, blivit misshandlad av en klasskamrat och att några andra elever i klassen filmat händelsen med sina mobiltelefoner. Samma dag som händelsen hade ägt rum, dvs. torsdagen den 27 januari 2005, kontaktade målsägandens mor rektorn och informerade om att polisanmälan hade gjorts. Det bestämdes att ett möte – där målsäganden och hennes mor skulle närvara – skulle hållas i skolan på måndagen den 31 januari 2005. Vid ett telefonsamtal under fredagen talade målsägandens mor om för rektorn att hon hade upplyst polisen om att ett möte skulle hållas i skolan på måndagen och att polisen ”då ville komma till skolan”. Rektorn lyckades inte få kontakt med de berörda polismännen under fredagen.

Situationen var sådan att vårdnadshavarna till berörda elever självklart skulle informeras utan dröjsmål. Såvitt framgår av remissvaret och därtill fogade handlingar kontaktade inte skolan AA:s vårdnadshavare rörande händelsen förrän under måndagen, efter det att polis hade varit i skolan och dels talat med klassen mer allmänt, dels haft ”samtal” med de elever som varit direkt inblandade i händelsen.

Det tog i och för sig bara några dagar, helgen inräknad, innan skolledningen informerade AA:s vårdnadshavare om händelsen. Det har framkommit att rektorn under fredagen var upptagen av ärenden på annan ort och att berörda klassföreståndare inte var i tjänst på grund av privata angelägenheter. Rektorn synes vidare ha haft uppfattningen att det fanns oklarheter kring händelsen, att skolan ”måste /— —/ ha mer information om vad som har hänt”.

Även mot den bakgrunden anser jag att AA:s vårdnadshavare borde ha underrättats om händelsen tidigare än som skedde. Rektorn visste redan under torsdagen, i vart fall i huvuddrag, vad som hade inträffat och att AA var polisanmäld. Det fanns vidare anledning att upplysa AA:s vårdnadshavare om att polisen – om än inte på skolans initiativ – skulle komma till skolan under måndagen.

När det gäller skolledningens agerande i samband med polisens besök i skolan vill jag anföra följande.

Jag vill inledningsvis framhålla att jag delar chefsJO Mats Melins uppfattning (JO:s ärende dnr 3493-2005) om vikten av att polisen vinnlägger sig om barns och ungdomars förtroende och av att polisen är närvarande i skolan, t.ex. genom att polismän deltar i undervisningen i lag och rätt och även på annat sätt bedriver upplysande och brottsförebyggande arbete i skolor. Polisen bör också med sin närvaro kunna bidra till arbetet med att skapa en trygg skolmiljö.

Det kan således konstateras att polisen kan besöka en skola av olika skäl. Det kan röra sig om medverkan såväl i kontaktskapande och brottsförebyggande syfte som i anledning av att bråk och oroligheter har förekommit.

I detta fall har emellertid framkommit att efter mötet i klassen ombads de elever som ”visste något i ärendet” att följa med för fortsatt samtal. AA och två andra elever som hade varit direkt inblandade i händelsen följde med rektorn och polismännen. Efter det samtal som hölls med dem samtalade rektorn och polisen med ytterligare två elever. Såsom har uttalats i JO-beslutet rörande polisens agerande var samtalen att betrakta som förhör eftersom förundersökning hade inletts och samtalen rörde den sak som förundersökningen avsåg. I beslutet redogörs även för de regler till skydd för den enskildes rättssäkerhet som gäller vid förhör med en misstänkt gärningsman. ChefsJO fann i beslutet anledning att rikta kritik mot polismännen bl.a. för de ”samtal” som hölls i skolan.

Omständigheterna i det aktuella fallet var sådana att jag har förståelse för att rektorn inte insåg att ”samtalen” var i juridiskt hänseende att betrakta som förhör under förundersökning. Även med beaktande av detta ifrågasätter jag det lämpliga i att rektorn lät polisen samtala med eleverna på det sätt som här skedde.